

Hermannus Joachim Thomasson (1758 – 1833)

*Het moest niet gekker worden!
Burgemeester Thomasson was nog in maart 1810 gastheer geweest voor het bezoek van koning Lodewijk Napoleon aan Lochem, hij had op 4 juli te horen gekregen dat de koning was afgetreden en dat diens zoon Napoleon Lodewijk hem had opgevolgd en toen kwam op 14 juli alweer de mededeling dat de keizer van Frankrijk zelf in het vervolg het hoogste gezag uitoefende, omdat "Holland" onderdeel van Frankrijk was geworden. Daarmee werd Thomasson ook 'maire' in plaats van 'burgemeester', maar dat stond vast nog niet in die brief.*

Het Lochemse Stadhuis

In geen enkele periode van onze vaderlandse geschiedenis werden de bordjes in zo korte tijd zo vaak verhangen als tussen 1795 en 1815. En terwijl op Haags niveau er telkens nieuwe staatsvormen, grondwetten en staatsinrichtingen werden ingesteld moesten de bestuurders op lokaal niveau voor continuïteit zorgen en de boel bij elkaar zien te houden.

Wie in het boek 'De historie van een kleine landstad Lochem' van G. Prop leest over deze periode in Lochem kan makkelijk de indruk krijgen dat er al die tijd één rots in de branding was, namelijk burgemeester Thomasson. In werkelijkheid waren er tussen 1785 en 1830 op zijn minst twee burgemeesters Thomasson, namelijk Johan Hermanus (1752 – 1829) en zijn jongere neef Hermannus Joachim (1758 – 1833). De eerste van hen was een fel patriot en deed vooral van zich spreken in de aanloop naar en tijdens de Bataafse revolutie van 1795. De tweede van hen was gematigder en diplomatieker; hij heeft vooral vanaf 1795 Lochem door allerlei wisselende stromingen geloodsd.

Beide Thomassons kwamen uit een familie van goeude burgers in Lochem. Net als stamvader Gerrit pachtten diverse Thomassons de Lochemse watermolen, maar daarnaast waren ze kooplieden en winkeliers. En zeker vijf van hen hadden korter of langer zitting in de regering of magistraat (het stadsbestuur). Hetzij als gemeensman (raadslid) dan wel als schepen, secretaris of burgemeester. En allemaal waren ze min of meer patriottisch gezind. Al tijdens de Geldersche plooiërrijen in het begin van de achttiende eeuw beijverden zij zich om de burgerij meer stem te geven in het stadsbestuur.

Mr Johan Hermanus zette die traditie fervent voort, toen vanaf 1780 de revolutionaire krachten sleeds sterker werden. Dat kwam hem in 1789, toen de orangisten het tijdelijk weer voor het zeggen hadden, zelfs op een veroordeling te staan. Maar bij de echte Bataafse Revolutie van 1795 was hij het die mocht verklaren dat alle zittende bestuurders (inclusief zijn vaste opponent baron van Heeckeren van Nettelhorst) waren "wedergekeerd tot den kring van amptelooze Burgers".

Pas na deze revolutie ging ook neef Hermannus Joachim deel uitmaken van het stadsbestuur, terwijl Johan Hermanus zich al vrij snel terugtrok en vrederechter werd.

Hermannus Thomasson was een diplomaat die iedereen te vriend kon houden. Hij maakte voor 1795 weliswaar geen deel uit van het gemeentebestuur, maar steunde wel de patriottische activiteiten van zijn neef en ondertekende bijvoorbeeld in 1786 het typisch patriottische verzoek om wapenoefeningen te mogen houden. Hij was, in de traditie van zijn familie, koopman en winkelier

en woonde aan de Bierstraat (Kleine Markt) in Lochem.

In 1795 trouwde Hermannus Joachim met domineesdochter Hendrika Geertruid Hein en in datzelfde jaar werd hij burgemeester, of preciezer 'burger presideerende', van Lochem. Dat was geen dagtaak en hij was ook niet de enige burgemeester; tot 1824 waren er in Lochem steeds twee. Maar al voordien was Thomasson, door zijn ancienniteit en continuïteit "de" burgemeester van Lochem. Naast burgemeester en koopman was hij ontvanger van de verponding, schepen, provisor van de stad, contraboekhouder van de Nederduits gereformeerde gemeente, inspecteur van het onderwijs, lid van de Staten van Gelderland, gevolmachtigde in processen en gecommiteerde van de marke Verwolde, Laren en Oolde. Misschien niet alles, maar toch veel hiervan ook nog tegelijkertijd. Mogelijk speelde hierbij een rol dat de enige zoon van het echtpaar al binnen een jaar overleed en dat Hermannus zich daardoor helemaal op zijn werk stortte.

Het begin van zijn bestuurlijke loopbaan speelde zich dus af tijdens de Bataafse Republiek, overgaand in het Bataafs Gemenebest. In de praktijk maakten toen al Fransen de dienst uit en waren er Franse militairen in ons land gelegerd, waarvoor geld opgebracht moest worden. Maar ook lokale perikelen vroegen aandacht. Zo was Thomasson in 1801 een warm pleitbezorger voor A.C.W. Staring van de Wildenborch, toen die de waterhuishouding in het laaggelegen gebied tussen Wildenborch en Lochem wilde verbeteren door verlegging en verbreding van de veengoot.

Toen in 1806 door Napoleon het Koninkrijk Holland werd ingesteld, met zijn broer als koning, was het Thomasson die de predikanten berichtte onder welke titel deze nieuwe koning in de gebeden moest worden aangeprezen. En datzelfde gold voor de nieuwe gebedsformule die in 1810 nodig werd, nadat Nederland onderdeel van Frankrijk – en Thomasson 'maire' – was geworden. Eerdergenoemde Staring werd overigens korte tijd maire van Laren, want de Wildenborch lag toen nog in die gemeente.

Een Franse huzaar, cavalerist en grenadier uit de tijd van de revolutie (historiserende afbeelding).

398 de Thomassen Hermannus Maire 21 Mai 1798

Maire Harmanus Joachim Thomasson werd in de Burgerlijke Stand van 1811 als 398e en laatste (mannelijke) inwoner van Lochem vermeld.

Een maire diende zijn correspondentie in het Frans te voeren, maar bij verschillende gelegenheden verontschuldigde Thomasson zich over de mogelijke onnauwkeurigheden in zijn taalgebruik. Een maire moest binnen het Franse systeem ook een grote hoeveelheid gegevens over de burgerij doorgeven. In oktober en november 1812 kon maire Thomasson lijsten met gekozen familienamen doorgeven van alle joodse resp. christelijke burgers van Lochem: het begin van onze Burgerlijke Stand.

Napoleon verlangde ook inzicht in de financiële toestand in zijn land. En zo beschreef Thomasson beeldend hoe schraal het in de huishoudens van dagloners en boeren aan toe ging. *"Bij 't eten gebruikt men een weinig raapolie, waarin men de spijzen kookt, en die men bij de aardappels eet. Hoe zouden deze mensen op zulk een jammerlijk schrale kost hun zware arbeid kunnen*

verrichten, zo ze niet het voedzame brood hadden!"

Een ander nieuw fenomeen uit het Franse systeem was de dienstplicht. Jonge mannen waren verplicht als 'conscrits' op te komen om te vechten in Napoleons leger. Althans, een gedeelte van hen, door loting bepaald. Dit kon in sommige families natuurlijk heel slecht uitkomen en maire Thomasson probeerde zo goed en zo kwaad als dat kon de meest eerlijke oplossingen te vinden. Naarmate Napoleon het moeilijker kreeg op zijn veldtochten werd de behoefte aan manschappen groter. De maires van Lochem en Laren (inmiddels niet meer Staring, maar van Nagell) riepen gezamenlijk vrijwilligers op om dienst te nemen.

In 1813 was er voor Napoleon geen redden meer aan en werd Nederland bezet – of bevrijd, het was maar hoe je het zag – door Russische kozakken. Thomasson bevond zich opnieuw in de positie dat hij vreemde soldaten mocht inkwartieren. En weer stuurde hij rekeningen van onkosten naar het departementale gezag in Zutphen.

Wie dat 'gezag' op het hoogste niveau van Den Haag uitoefende was overigens niet meteen zo duidelijk. Zelfs toen de Prins van Oranje zich aan het hoofd van het land had gesteld als 'soverein vorst' was niet helder wat dat precies inhield. Bovendien zaten er nog steeds kozakken in Lochem. Het duurde tot diep in 1814 voordat de Fransen zich definitief gewonnen gaven. Pas na de slag bij Waterloo kenden de Europese leiders aan Willem van Oranje de titel Koning der Nederlanden toe. En al die tijd zag Thomasson maar weer buitenlandse troepen door Lochem trekken: Brunswijkers, Hannoverse, Franse krijgsgevangenen uit Rusland. Zie daarvoor het boekje 'Lochem Belegerd' uit deze reeks.

Na 1815 brak dan toch echt een periode van rust en herstel aan. Ook in het nieuwe bestuursstelsel van het Koninkrijk der Nederlanden bleef Thomasson Lochems eerste burger. Merkwaardig misschien, maar ook een teken dat hij in alle omstandigheden het beste voor zijn burgers was blijven nastreven. Nog steeds kon dat gaan om zaken van veiligheid, maar dan op een kleinere schaal: in 1816 riep Thomasson zijn Lochemers op om deel te nemen aan een nachtwacht door de burgerij vanwege 'vagebonderende personen'. De drie poorten van de stad werden dan wel 's nachts gesloten, maar ook in de stad zelf kon niet iedereen zich voorbeeldig gedragen.

*Gemeente Lochem, H. J. Thomasson, E. Joosten, Burgemeesters,
Gemeenteraden, J. Reerink, L. G. Berends, J. Leen, Mr. J. B. Solner, Mr. E. F. F. Spijker.
Secretaris Mr. E. F. F. Spijker.
Mr. J. H. Thomasson, Vrederechter, H. J. Thomasson, Jonkheer A. H. J. C. K. van Heeckeren van Overlaer, Plaatsvervangers, L. G. Berends, Griffier.
Gemeente Laren Mr. J. B. Sölner, Burgemeester.*

Lochems gemeentebestuur in 1818

Een beeld van het bestuur in die jaren geeft de Zutphense Almanak uit 1818: nog steeds zijn er twee burgemeesters; dat zou pas in 1824 veranderen. Onder de gemeenteraden treffen we onder andere Mr Sölner aan, die tegelijkertijd burgemeester van Laren was; en J. Leen, in latere jaren ook nog al eens burgemeester van Lochem. Mr Spijker is zowel raadslid als secretaris. Jurist J.H. Thomasson is inmiddels al jaren de vaste vrederechter en onder anderen H.J. Thomasson is zijn vervanger. Een heel klein kringetje. Dat blijkt ook wel uit een soortgelijk overzicht uit 1828, waar

H.J. Thomasson inmiddels alleen burgemeester is geworden en de functie van wethouder is ingevoerd.

LOCHEM.
H. J. Thomasson, *Burgemeester*,
J. Leen, én J. B. Söjner, *Wethouders*,
L. G. Berends, J. W. Coops, B. W. Reerink,
H. Westenbergh, en B. A. G. Arendse Raedt, *Raden*.
Mr. E. F. F. Spijker, *Sec.* W. G. Voltelen, *Ontvang.*

Lochems gemeentebestuur in 1828

Door de landelijke overheid werd het verboden de doden vanaf 1 januari 1829 nog langer binnen de bebouwde kom te begraven. Daarom besloot de gemeente onder leiding van burgemeester H.J. Thomasson een nieuwe begraafplaats aan te leggen aan de Zutphenseweg. 1 Januari haalde men niet. De begraafplaats werd pas in maart 1829 officieel geopend. Een

aantal jaren later werd bovenaan de smeedijzeren poort aan beide zijden een bord met tekst van A.C.W. Staring geplaatst. De hier afgebeelde tekst is te zien bij het verlaten van de begraafplaats.

Voor een afsluitend oordeel over Hermannus Joachim Thomasson als burgemeester van Lochem laten we het woord aan dichter-landbouwkundige A.C.W. Staring: "Nooit wordt alhier (te Lochem) vergeten hoeveel gebrekkigs door zijne werkzaamheid en invloed verbeterd, - hoeveel goeds gesticht en aangekweekt is geworden; en lang nog zal rijk en arm den zoo hulpvaardigen man betreuren, die hun, als raadgever in verlegenheden, als bevrediger bij opkomenden twist, of als trooster in lijden, ontelbare blijken gaf van zijn helder oordeel, diepe menschenkennis, en echte godsdienstigheid."